

Lenin, idiootit ja lurjukset: ironiaa vai vihapuhetta?

Mikhail Mikhailov
Julia Souma
Satu Valkiainen
Albina Rolli

Leninin tuotannon tutkimus Tampereella

- Tutkimusryhmä on toiminut vuodesta 2023
- Leninin teosten ja niiden käännösten korpuspohjainen tutkimus
- ParVLen, rinnakkaiskorpus
- - venäjä-englanti, 39 tekstiparia, 600 000 X 2 sanaa
- - venäjä-espanja, 22 tekstiparia, 600 000 X 2 sanaa
- - venäjä-suomi, 468 tekstiparia, 1,9 miljoonaa X 2 sanaa
- Lisätietoja tästä linkistä: https://puolukka.rd.tuni.fi/lenin_project/parvlen.html

Marxismi ja moniarvoisuus

- Marxisin yhteys filosofiaan, taloustieteeseen ja luonnontieteeseen
- Marx: "Die Philosophen haben die Welt nur verschieden interpretiert; es kömmt drauf an, sie zu verändern." (These über Feuerbach, 1845) (Suomennos: Filosofit ovat vain eri tavoin selittäneet maailmaa, mutta tehtävänä on sen muuttaminen.)
- Klassinen marxismi ja varhainen sosiaalidemokratia moniarvoisuuden puolella.
- Mielipiteiden vaihto liikkeen sisällä: Marx, Engels, Lassal, Bebel, Kautsky, Plehanov
- Mielipiteiden vaihto muiden liikkeiden kanssa: marxistit vs. anarkistit (Bakunin, Kropotkin), narodnikit (Lavrov, Tkachev, Struve) ym.
- Journalismin tärkeä rooli keskustelussa

Lenin muiden marxistien joukossa

- Lenin kuului marxilaiseen yhteisöön
- Leninin luonne: uppiniskaisuus, suvaitsemattomuus toisten mielipiteitä kohtaan
- Kovaa mielipiteiden vaihtoa Struven, Plehanovin ja muiden vaikuttajien kanssa
- Bolševikkien puolueen perustaminen → puoluehajaannus → mielipiteiden vaihto muuttuu konfrontaatiotodiskurssiksi
- Vallankumouksen jälkeen Leninistä tulee korkein auktoriteetti → vihamielisiä kirjoituksia Kautskysta, länsimaiden vasemmistoliikkeistä ym.

Leninin vihamielisyyden omat perustelut

- Социалистические партии - не дискуссионные клубы, а организации борющегося пролетариата, и когда ряд батальонов перешел на сторону неприятеля, их надо назвать и ославить изменниками, не давая себя "поймать" лицемерными речами о том, что "не все одинаково" понимают империализм, что вот шовинист Каутский и шовинист Кунов способны написать об этом томы, что вопрос "недостаточно обсужден" и проч. и т. п.
- Sosialistiset puolueet eivät ole väittelyklubeja, vaan taistelevan proletariaatin järjestöjä, ja kun osa pataljoonista on siirtynyt vastustajan puolelle, niin ne on julistettava pettureiksi antautumatta sellaisten tekopyhien puheiden "pauloihin", ettei "kaikilla ole samanlainen" käsitys imperialismista, että shovinisti Kautsky ja shovinisti Cunow pystyvät kirjoittamaan siitä kokonaisia kirjoja, että kysymystä "ei ole riittävästi käsitelty" j.n.e. y.m.s.

(II Internationalin vararikko, 1915)

Kovat sanat

- Lenin oli haukkumasanojen mestari.
- Boris Eihenbaumin mukaan alarekisterin käyttö on tyypillinen Leninin tyylin piirre (Eihenbaum 1924)
- Leninin sisar Anna Jelizarova joskus tunnisti Leninin anonyymin pakinan puhekielisyuden käytöstä (сесть в калошу -idiomi)
- Ученые дураки и бабы Второго Интернационала (II Internationalen oppineet pölhöt ja vanhat ämmät)
- Сладенький дурачок Каутский (imelä Kautsky-höperö)
- Ломоносов-Мартынов (Lomonosov-Martynov)
- Иудушка Каутский (Juduska Kautsky)
- Silti Leninin lempikeino on ironia, ei pelkästään alatyylisiä sanoja

Leninin opposentteja

- Karl Kautsky (1854–1938), itävaltalainen sosiaalidemokratian ja marxismin johtava teoreetikko, toisen internationaalin tärkeä henkilö (2420 mainintaa)
- Juli (Lev) Martov (1873–1924), yksi Venäjän sosiaalidemokraattisen liikkeen perustajia ja merkittävämpiä menševikkien johtajia (1462 mainintaa)
- Georgi Plehanov (1856–1918), tunnettu marxismin teoreetikko, yksi Venäjän sosiaalidemokraattisen liikkeen perustajia ja menševikkien johtaja (969 mainintaa)
- Pjotr Struve (1870–1944), venäläinen taloustieteilijä ja poliittinen kirjailija, narodnikki (605 mainintaa)
- Alexandr Martynov (1865–1935), marxisti ja toimittaja, menševikkien tärkeä henkilö (337 mainintaa)

Aineiston kerääminen ja tutkiminen

- Aineisto koottiin ParVLen -rinnakkaiskorpuksesta NoSketch Engine -korpshallintatyökalun avulla.
- Tehtiin konkordanssihaut henkilön nimen mukaan venäjän- ja suomenkielisestä osakorpuksesta (Каутский / Kautsky, Мартов / Martov, jne).
- Näistä konkordansseista tehtiin osakorpuksset ja näistä osakorpuksista tehtiin lemmatisoituja frekvenssilistoja (venäjäksi ja suomeksi).
- Frekvenssilistoissa merkittiin ei-neutraaleja sanoja ja ilmaisukeinoja (höperö, petturi, tyhmä, pelkuruus jne). Annotaattoreina toimivat tämän esitelmän neljä tekijää

10 ensimmäistä ei-neutraalia sanaa Kautsky-listasta

Sana	Frekvenssi
opportunisti	82
luopio	46
kumpp.	34
hämätä	32
vääristellä	26
väärentää	25
pettää	24
riistäjä	22
poroporvari	21
häpeällinen	18

Tilastot ei-neutraalien markkereiden käytöstä

	Venäjä		Suomi	
Kautsky	263	5.71%	122	2.19%
Martov	72	2.84%	51	2.17%
Plehanov	157	5.27%	71	2.35%
Struve	116	5.21%	29	1.15%
Martynov	55	4.37%	16	1.29%

Miltä se näyttää teksteissä?

- Итог: Каутский извратил самым неслыханным образом понятие диктатуры пролетариата, превратив Маркса в дюжинного либерала, т. е. докатился сам до уровня либерала, который болтает пошлые фразы о "чистой демократии", прикрашивая и затушевывая классовое содержание буржуазной демократии, чураясь всего более революционного насилия со стороны угнетенного класса.
- Yhteenveto: Kautsky on vääristellyt ennen kuulumattomalla tavalla proletariaatin diktatuuri -käsitettä tehden Marxista tavallisen tusinaliberaalin, ts. hän on itse luisunut samalle tasolle kuin on liberaali, joka lörpöttelee typeriä fraaseja "puhtaasta demokratiasta" kaunistellen ja hämäten porvarillisen demokratian luokkasisältöä, kaihtaen eniten sorretun luokan vallankumouksellista väkivaltaa.

(Proletaarinen vallankumous ja luopio
Kautsky, 1918, käännös: 1975)

Mitä katoaa käänöksessä?

- ренегат - luopio
- оппортунист - opportunisti
- глупенький - tyhmä, typerä, nollavastine
- потуги - pinnistely, yrittää
- каучуковый - kautsukkimainen, kautsumainen, kautsukinen
- дряблый - surkea

Vastineiden vaihtelu
(пресловутый
'surullisen kuuluisa')

Vastine	F
paljon puhuttu	30
surullisen kuuluisa	23
kuuluisa	20
surullisen kuuluisa	17
kuulu	10
paljon puhuttu	5
tunnettu	4
ihan virheellinen	3
kuuluisaksi tullut	2
mainio	2
surullisen kuuluisuuden saanut	2
aivan virheellinen	1
huonomaineinen	1
maankuulu	1
paljon puheenaihetta antanut	1
surullusenkuulu	1
tunnetuksi tullut	1
Yhteensä	124

Käännösten standardointi

- Marxismi on globalistinen liike → vieraannuttamisen käännösstrategia
- Leninin kääntäminen eri kieliin saman mallin mukaan
- Käännösvastineiden yhdenmukaistaminen, ei käännöslainoja, ei omia sanoja (köyhälistö → proletariaatti)

Mikä on Leninin suomennosten skopos?

- Leninin alkuteokset -- journalismia
- Ensimmäiset suomennokset: reseptikirjoja suomalaisille kommunisteille
- Komintern ja Lenin-koulu
- Kootut teokset venäjäksi: teoriaa
- Koottujen teosten käännökset: puhtaasti teoreettinen lähde
- Onko konfrontaatiotodiskurssi edelleen tärkeää?

Sama sivu venäjän-, englannin- ja suomenkielisissä Kootuissa teoksissa (osa 26)

К ГРАЖДАНМ РОССИИ!⁶⁰

Временное правительство низложено. Государственная власть перешла в руки органа Петроградского Совета рабочих и солдатских депутатов — Военно-революционного комитета, стоящего во главе петроградского пролетариата и гарнизона.

Дело, за которое боролся народ: немедленное предложение демократического мира, отмена помещичьей собственности на землю, рабочий контроль над производством, создание Советского правительства, это дело обеспечено.

Да здравствует революция рабочих, солдат и крестьян!

*Военно-революционный комитет
при Петроградском Совете
рабочих и солдатских депутатов*

25-го октября 1917 г. 10 ч. утра.

„Рабочий и Солдат“ № 8,
25 октября (7 ноября) 1917 г.

Печатается по тексту газеты
„Рабочий и Солдат“,
сверенному с рукописью

*К гражданам России.
Временное правительство низложено. Государственная власть перешла в руки органа Петроградского Совета рабочих и солдатских депутатов — Военно-революционного комитета, стоящего во главе петроградского пролетариата и гарнизона. Дело, за которое боролся народ: немедленное предложение демократического мира, отмена помещичьей собственности на землю, рабочий контроль над производством, создание Советского правительства, это дело обеспечено. Да здравствует революция рабочих, солдат и крестьян!*

TO THE CITIZENS OF RUSSIA!⁶⁰

The Provisional Government has been deposed. State power has passed into the hands of the organ of the Petrograd Soviet of Workers' and Soldiers' Deputies—the Revolutionary Military Committee, which heads the Petrograd proletariat and the garrison.

The cause for which the people have fought, namely, the immediate offer of a democratic peace, the abolition of landed proprietorship, workers' control over production, and the establishment of Soviet power—this cause has been secured.

Long live the revolution of workers, soldiers and peasants!

*Revolutionary Military Committee
of the Petrograd Soviet of Workers'
and Soldiers' Deputies*

10 a.m., October 25, 1917.

„Rabochy i Soldat“ No. 8,
October 25 (November 7),
1917

Published according
to the newspaper text
verified with the
manuscript

VENÄJÄN KANSALAISILLE!⁶⁰

Väliaikainen hallitus on kukistettu. Valtiovalta on siirtynyt Pietarin työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvoston elimelle — Sotilaalliselle vallankumouskomitealle, joka on Pietarin proletariaatin ja varuskunnan johdossa.

Asia, jonka hyväksi kansa on taistellut: demokraattisen rauhan ehdottaminen viivyttelemättä, tilanherrojen maanomistuksen lakkauttaminen, tuotannon saattaminen työläisten valvontaan, Neuvostohallituksen muodostaminen, tämä asia on taattu.

Eläköön työläisten, sotilaiden ja talonpoikien vallankumous!

*Pietarin työläisten ja sotilaiden
edustajain Neuvoston
Sotilaallinen vallankumouskomitea*

Lokakuun 25 pñä 1917 klo 10 ap.

„Rabotshi i Soldat“ № 8,
lokakuun 25 (marraskuun 7) pñä 1917

Julkaistaan
„Rabotshi i Soldat“ lehdien tekstistä,
joka on tarkistettu
käsikirjoituksen mukaan

Marxilaisen diskurssin jälkiä

- Neuvostoliitto: Lenin on korkein auktoriteetti
- Neuvostoliiton poliittisella diskurssilla on Leninin tuotanto pohjana
- Maailman marxilainen diskurssi pohjautuu kirjallisuuteen, jossa Leninillä on tuntuva rooli
- Monet Leninin käyttämät haukkumasanat muistetaan yhä Leninin yhteydessä: *filister, renegat, opportunist*
- Suomen kielessä Lenin-sanasto esiintyy marxilaisissa konteksteissa: *poroporvari, luopio, opportunisti*

Kirjallisuus

- Charteris-Black, Jonathan 2018. *Analysing Political Speeches: Rhetoric, Discourse and Metaphor*. London: Palgrave.
- Kivistö, Sari & H. K. Riikonen 2007. Käännöstoiminta työväenliikkeen piirissä. Teoksessa: H. K. Riikonen, Urpo Kovala, Pekka Kujamäki & Outi Paloposki (toim.) *Suomennoskirjallisuuden historia I*. Helsinki: SKS, 349–356.
- Krekola, Joni, 2006. *Stalinismin lyhyt kurssi: suomalaiset Moskovian Lenin-koulussa 1926-1938*. Helsinki: SKS. <https://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-dor-000579>
- Read, Christopher 2024. *Lenin Lives?* Oxford: Oxford University Press.
- Velikanova, O. 1996. *Making of an Idol: on Uses of Lenin*. Göttingen.

Kiitos!

